

Zmes.

V.

„Učiteljski Tovariš“ je postal prav imeniten list, tako imeniten, da mu je brumni „Slovenec“ posvetil v 10. številki uvodni članek „Oče in sin“, kjer pravi: „Sin je verna podoba svojega očeta („Slov. Naroda“ namreč). Isti nizki nivó, isti način psovanja, isto potvarjanje resnice tu kakor tam. Oče ni nič starega pozabil, sin se ni nič novega naučil. To je napredek, to svoboda, to liberalizem!“ — Kajpada, ali ni to napredek, ako začne neodvisen učiteljski list neustrašeno pisati tako, kakor misli velika pretežna večina jugoslovanskega učiteljstva, ako pove resnico, svoje trdno prepričanje vsakomur v brk, četudi „resnica oči kolje“. Familijaren nadpis „Oče in sin“ pa je smešen anahronizem. „Učiteljski Tovariš“ kot „sin“ izhaja že 40. leto, „Slovenski Narod“ kot „oče“ pa 33. leto. Potemtakem je bil sin 7 let poprej rojen nego njegov oče. V evangeliju beremo: Abraham je rodil Izaka, nikdar pa narobe. Te skrivnostne zagonetke bi najbrž ne rešil niti bistrourni sv. Avguštin, ako bi bil „Slovenčev“ urednik. Ali mislijo, da so se slovenski učitelji svobode učili le pri „Slovenskem Narodu“, ki nekaj let sem tudi rad odpira predale v zastopanje učiteljskih in šolskih koristi?

Da je tudi Ganglov „Sin“ samo ponesrečen dramatiški poskus, izvira nepobitno iz tega, ker ga je posvetil dičnemu pesniku A. Aškercu, ki nima sina, in ker je Gangl „slavni urednik tistega „Zvončka“, od katerega se otroci prav secesijonistično v steno strani obračajo“. Naš klerikalni kolega „Slovenski učitelj“ pa pravi: „Glava mu je menda (kaj ne veste za gotovo?) secesijonistiška — ali kako bi imenovali tako „glavo“, v kateri je naslikanih šest otrok, a vsi kažejo čitatelju „žlahtnejši“ del svojega bitja. Tudi ostale slike niso prida (kaj pak, zakaj pa slikate še celo dva angela!). Sosebno čudne so one tri glave na predzadnji strani. To je zares — dekadentska umetnost, za katero, hvala Bogu, nimamo smisla . . .!“ No, g. Jaklič so rekli, pa mirna Bosna!

Uprav prismojena je tam še kritika o Aškercu v knjigi „Nove Poezije“, glaseča se: „Ocena te knjige ne spada v naš list. (Zakaj pa jo prinašate?) — Kakor že poprejšnih, tako tudi duh teh „novih poezij“ ni duh katoliškega duhovnika — jezik je pa tudi v mnogih pesmih brez vsake „pesniške finese“. Na take budalosti lahko rečemo: kopita sodi naj kopitar, zakaj takemu kritikastru velja Prešernov rek: „Prišli že bili bi Slovincem zlati časi, ak' klasik bil bi vsak pisar, kdor nam kaj kvasi.“

Poglejmo rajši na Primorsko, kjer se vrši volitev državnega poslanca. Upamo, da je razsodno učiteljstvo delovalo za simpatičnega kandidata dr. Stanića, od katerega lahko zanesljivo pričakuje, da se bo potegoval za izboljšanje njegovega žalostnega gmotnega stanja. Javno pribito naj pa ostane, da je učitelj Medvešček še urednik klerikalne „Gorice“, drugo klerikalno glasilo „Prim. List“ pa se zadira v brezverskega „Učiteljskega Tovariša“. Le tako naprej, da se tudi med gorškim učiteljstvom zjasni ozračje. Tudi tržaška „Edinost“ je prišla pri klerikalcih v veliko nemilost, ker ni zavrnila istrskega dopisnika v 2. številki našega lista. Najbrž noče!

Na Štajerskem je hotel „Slov. Gospodar“ osmešiti g. dr. Tavčarja, davši mu priimek — „učitelj“. Ta na-

meravana psovka iz peresa — duhovnika najbrž čisto nič ne boli častnega člana „Zaveze“. — Zelo simpatična nam je postala „Domovina“, ki je letos odprla posebni predal za šolstvo in učiteljstvo. Štajerski tovariši, polnite pridno oni predal in učite tudi ljudstvo, da dobi sčasoma boljše pojme o šoli. Svoji k svojim!

V Kranju je začel izhajati novi list „Gorenjec“, ki je tudi vstopil v kolo naših prijateljev, zato je proglašen liberalnim listom. „Slovenec“ mu že poje levite tako-le: „Čemu med gospodarske zadeve kar še tole vržete, da čez šolo in učitelje ne pustite zabavljati. Za Boga! Kaj pa hočemo mi Gorenjci šoli in učiteljstvu? Ali ne vidite krasnih stavb za šolo iz naših žuljev, da že omagujemo?“ — Oj, ti ljuba duša! Kdo pa je pred nekaj leti ravno krog Kranja rohnel proti učiteljem, ki ne trobijo v vaš rog in so še toli pregrešni, da so odborniki dične „Zaveze“? Bode vas v oči, da so nekatera šolska poslopja lepša nego farovski svinjaki. Proč torej s konkurenčnimi stavbami, za otroke je vsak zaduhel brlog predober! Kdor nima otrok, nima tudi smisla za njih pravo odgojo. Ako se zgradi prepotrebno novo šolsko poslopje, ki ima stati za stoletja kakor cerkev in farovž, po predpisih oblastnij in higijene, tedaj opozarjate kmeta na žulje; kadar pa sami beračite ali pravše zahtevate popravljanja cerkvá in farovžev, tedaj — „Na, Bauer, das ist etwas anderes!“ V tem oziru podaja „Narodov“ članek „Predrago bogočastje“ izboren odgovor, katerega mora odobravati vsak razsoden čitatelj.

Čudim se pa tovarišu, ki je pisal v 2. številki „Učiteljskega Tovariša“ članek „Učitelj in duhovnik“, katerega konec od „Zato — nič“ je popolnoma za nič. O, sv. Simplicij! Ali res misliš, da nas bodo „mastne, pa zelo mastne plače“ tako pomehkužile, da postanemo cerkovniki in farovski hlapci, katerim bo učiteljska služba samo postranska stvar, kakor je bilo to v „dobrih“ starih časih konkordatske šole. Žalostno bi bilo za našo šolo in narod naš, ako bi mastno plačani učitelji res pozabili na vse ideale, na svojo samozavest, na lastno neodvisnost, na pospeševanje kulturnih teženj ter postavši gourmandi skrbeli le za — tolsti trebušček in bobnali na polni mošnjček. Pravi duhovnik in pravi učitelj bi se lahko razumel, ako bi drug drugemu privoščila delu primerno plačo, ako bi vsak ostal v mejah svojega delokroga, odmerjenega mu po poklicu, ako bi se smatrala enakovrednima partnerjema na polju narodne prosvete, ako duhovnik opusti misel po nadvladi nad učiteljem in šolo. Kadar se obistinitijo ti nazori, se bomo razumeli, sicer pa — nikdar. Clara pacta, boni amice!

Rešetar.

Kritiški glasovi.

Času primeren zakon o učiteljskih plačah. Češki poslanci obeh narodnosti so predložili deželnemu zboru načrt zakona o izboljšanju učiteljskih plač, katerega glavne točke so te-le:

1. Podučiteljske službe se izpreme v učiteljske.
2. Plača začasnih učiteljev z zrelostnim izpričevalom 1200 K.
3. Plača stalnih ljudskih učiteljev 1600 K, meščanskih učiteljev pa 2200 K.
4. Šest triletnih povišanj plače po 200 K, katere se nakažejo brez prošnje.

5. Službene doklade, kakršne imajo državni uradniki zadnjih štirih činovnih razredov.

6. Funkcijske (opravilne) doklade na enorazrednicah 200, na dvorazrednicah 300, na trirazrednicah 400, na štirirazrednicah 500, na pet in večrazrednicah in na meščanskih šolah 600 K.

7. Osobne doklade po 200 K, ki se vračunijo v pokojnino, tistim učnim osebam, ki po 20letnem službovanju niso dosegle voditeljskega mesta.

8. Plače za učiteljice ženskih ročnih del 1200 K, na meščanskih šolah 1300 K; poleg tega še šest povišanj plač na vsaka tri leta po 100 K.

9. Pravico do pokojnine po prebitem usposobljenostnem izpitu s 34%.

10. Povišanje pokojnine vsako leto za 2%; povišanje cele pokojnine s 33. službenimi leti po prebitem usposobljenostnem izpitu.

11. Pokojnina za vdove in sirote kakor državni uradniki.

12. Povišanje plač sega nazaj na vsa službena leta posameznikov.

Našim poslancem priporočamo, da si pri prihodnji regulaciji naših plač vzemo za postavbo ta načrt in da povabijo k posvetovanju tudi zastopnike iz učiteljskega stanu, zakaj ti vedo najbolje, kje je sila najhujša. Vsem stanovom so se že izboljšale plače; vsled tega so se živila in stanovanja posebno v krajih, kjer je več uradnikov, zdatno podražila in učitelj mora v takih krajih hirati in umirati s svojo družino pri tej neznosni draginji.

Značilno imenovanje. Ravnatelj na državni ljudski šoli v ulici Fontana v Trstu je bil imenovan dose-danji učitelj v Aflenzu Brunlechner in sicer po protekciji avstrijskega poslanika v Carigradu Calicea!! Brunlechner je bil svojedobno učitelj v Carigradu. Na povratku v domovino je prosil v Trstu za mesto asistenta na državni ljudski šoli, a ga niso sprejeli. Pozneje je prosil za mesto podučitelja, a ga zopet niso sprejeli! In tudi sedaj ni bil v ternu, predloženem od namestništva. Mož ne pozna deželnih jezikov in vendar je bil imenovan, zapostavili so pa moža, priznanega pedagoga, ki ima neumornih zaslug za ljudsko šolstvo v Trstu: slovensko in — laško in nemško; prezrli so moža, ki je opravljal hkratu tri službe: službo razrednega učitelja, ravnatelja in šolskega nadzornika za okolico, a vrhutega je še spisal več šolskih knjig za pouk nemščine v laških ljudskih šolah. In zakaj ni bil imenovan ta zaslužni mož? Edino zato ne, ker se v njem ne pretaka german-ska kri! Tako se godi Slovanom!

Dopisi.

Kranjsko.

Z Notranjskega. „Slovenec“ z dne 10. m. m. me je opozoril v nekem dopisu iz Tržiča na sledeče: V tistem dopisu našteva dopisnik one, ki imajo volilno pravico v občinski zastop v I. razredu. Med temi volilci imenuje samo nadučitelja. Opozarjam ostale tovariše, da imajo tudi vsi oni, ki so stalno nastavljeni, volilno pravico v I. razredu. Opozarjam vse cenjene tovariše na rzsodbo c. kr. okrajnega glavarstva v Logatcu, katero je dobilo „Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja Loga-

škega“ l. 1895. in na članek „Volilna pravica stalnih učiteljev“ v 23. številki l. 1895. „Učit. Tovariša“.

Tovariši, le naprej! Ne zametujmo pravic, ki nam jih nudijo zakoni. Kjer Vas nočejo spoznati kot volilce, reklamujte, sklicevaje se na oni odlok, in spoznali Vas bodo ter Vam dali to, kar Vam gre po božji in človeški pravici.

Štajersko.

Učiteljstvo in narodnost. Ako se ozremo po pestrem polju današnjega človeškega delovanja, ali pa če se zamaknemo v burno valovanje človeškega življenja v preteklih dobah, tedaj se lahko prepričamo o vedno ponavljajočem se procesu, kako mlajši rod smelo naskakuje zastarele pozicije osivelih vodnikov narodovih, kako se neprestano postavlja radikalizem konservativnosti po robu. Tudi med štajerskim učiteljstvom so se napele zadnji čas prav radikalne strune, in človek bi menil na prvi pogled, da deluje v nazadnjaškem smislu, ako bi se uprl novemu toku. Kakor môra je leglo nekaj na prsi marsikterega učitelja, ki je veljal dosihdob za nesebičnega, liberalnega borilca v vrstah svojih tovarišev; v dušo se je marsikomu vselila disharmonija, kakršna nastopa navadno v slučaju, kadar se človek pripravlja na velepomembno dejanje, a si ni do cela v svesti — baš kakor Shakespearjev Hamlet — zahtevajo in prepuščajo li njegovi нравni principi to dejanje ali ne.

Ako se osmeli tudi „moja malenkost“, da izpregovori dve, tri o radikalnem toku med štajerskim učiteljstvom, se naj ne smatra to za pojav atavizma, podedovanega od kakega konservativnega pradeda, ampak za skromen poskus, da se razjasni konflikt duševnih principov. Sicer se hvalijo učiteljski novostrujarji v svojem glasilu (Schul- & Lehrerzeitung, str. 394—397), da „samo oni hodijo po pravem poti“ — „da razen njih ni jasnih glav“ — „da so le oni politiško izvežbani“, — „da stoje na Štajerskem pojmi na glavi“ (seve, svoje izvzemši) — „da le njih privrženci morajo samostojno in logično misliti“ itd; toda to naj nas ne straši: za pajčevino njihove sofistike je skritih še dovolj logičnih sklepov in samostojnih misli, samo na dan je treba z njimi. Opuščajoč metodo „Jungovcev“ ali „mladih“ — tako je namreč oficijelno ime naših radikalcev — si ne prilastujem nezmotljivosti, a dozdeva se mi vsekakor, da ima prav, kdor trdi:

I. Štajerska „Schul- und Lehrerzeitung“ je navidezno glasilo „Lehrerbundovo“, a dejansko je ta časnik organ „mladih“. Ta trditve je sicer samo formalnega pomena, vendar pa je važna zaradi „Bundovega“ sklepa, da je namreč vsak član primoran, si naročiti le-ta list. A meni nikakor noče iti v glavo, da bi bilo to prav, ako sili „Lehrerbund“ svoje ude, da si morajo kupovati duševne hrane, ki je prirejena po nazorih „mladih“, toda v „Bundu“ samem so vendarle še združeni „mladi“ in „stari“. Da je pa zgornja trditve utemeljena, izprevidimo: 1.) ker „mladi“ na vse kriplje agitujejo za „Schul- und Lehrerzeitung“, 2.) ker je urednik temu časniku — kot zaupni mož „Jungovcev“ — primoran, da urejuje list po tendencah svojega kluba, in 3.) ker so vsi članki, ki so v njem priobčeni, od prvega do zadnjega pisani strogo v smislu „mladih“.

V naslednjih trditvah zaradi tega tudi ne bom ločil, kar nam nudi „Schul-u. Lehrerzeitung“ od tega, kar je raz-